

Japan – en världsekonomi på tillbakagång

Linnéuniversitetet, VT 2017
Mikael Andersson

INLEDNING.....	2
BAKGRUND	2
MAKROEKONOMISK STABILISERINGSPOLITIK.....	4
SAMMANFATTNING	7
KÄLLFÖRTECKNING:.....	8

Inledning

Japan tillhör en av världens största ekonomier men är ett land som haft en svag ekonomisk utveckling sedan 1990-talets början. Denna rapport syftar till att beskriva det ekonomiska läget i Japan från 1990 fram tills idag. Rapporten avser att ge svar på vilka makropolitiska stabiliseringsåtgärder som landet har genomfört och hur olika makroekonomiska variabler såsom real BNP-tillväxt, statsskuld, inflation, arbetslöshet och växelkurs har utvecklats under perioden. Som underlag har data inhämtats från IMF, OECD, World Bank och Macrotrends LLC. Denna data har sammanställts i olika diagram och analyserats utifrån den makroekonomiska teori som presenteras av Klas Fregert & Lars Jonung i deras bok Makroekonomi.

Bakgrund

Japan var tidigt ett framgångsrikt industriland, t.ex. var Japan det första östasiatiska land som industrialiserades. Krigsförlusten 1945 innebar dock ett rejält bakslag för den japanska ekonomi i och med att dess industriproduktion bokstavligen låg i ruiner. Tack vara en långsiktig involvering av USA lyckades Japan dock med en snabb återhämtning. (Hagström & Moberg, 2015, s. 188-189). Japan gynnades även av Bretton Woodssystemet för valutakurser. För Japans del innebar det att den japanska yenen knöts till den amerikanska dollarn till en för Japans del fördelaktig kursnivå. Detta innebar att Japans exportprodukter såldes till fördelaktiga priser på världsmarknaden. (Hagström & Moberg, 2015, s. 190-191). När USA, 1971, lämnade det fasta växelkurssamarbetet inom ramen för Bretton Woodssystemet innebar det att den japanska yenen ökade kraftigt i värde mot dollarn när växelkursen därefter blev flytande mot omvärlden. För att kompensera de kostnadsökningar som denna kraftiga appreciering av valutan innebar genomfördes stora rationaliseringar i produktionssystemen. Genom dessa rationaliseringar, kombinerat med statligt stöd, tog den japanska industrin snabbt tillbaka exportandelar på den internationella marknaden och gjorde Japan till en världsledande industrination. (Hagström & Moberg, 2015, s. 192-193).

Efter en viss depreciering av den japanska yenen i början av 1980-talet steg sedan värdet på den japanska yenen mot dollarn med ca 127% mellan åren 1982-1988. (Macrotrends, 2017). Detta fick stora följdverkningar på den japanska ekonomin genom försämrade exportfördelar. För att möta dessa negativa konsekvenser försökte den japanska centralbanken, Bank of Japan, BOJ, hålla räntan på låg nivå vilket ledde till ökade investeringar inom bygg- och fastighetssektorn vilket gav en ekonomisk överhettning med stora spekulationer och övervärderade värden på fastigheter och aktier. (Hagström & Moberg, 2015, s. 194-195).

Denna spekulationsbubbla briserade 1991 med en krasch av de finansiella marknaderna. En lavinökande stor mängd banklån kunde inte betalas tillbaka vilket i sin tur innebar att de redan tungt belånade japanska företagen fick svårigheter att låna pengar. Tillverkningsindustrins utnyttjandegrad sjönk avsevärt mellan 1990 och 1993. Den inhemska efterfrågan var svag och yenen var övervärderad varför det inte fanns några tydliga exportmotorer som kunde hjälpa den japanska ekonomin ur krisen. Hela 1990-talet innebar efterdyningar av denna spruckna spekulationsbubbla för den japanska ekonomin. Den japanska regeringen försökte genom satsningar på stora infrastrukturprojekt och andra större byggprojekt få fart på ekonomin. Japans centralbank, BOJ, försökte i sin tur stimulera konsumtion och investeringar genom att sänka räntenivån till en närmast nollränta utan att lyckas få långsiktig positiv effekt. Tvärtom föll priserna i de flesta områden och den japanska ekonomin upplevde deflation. Deflation innebär att konsumenterna skjuter upp inköp och investeringar i väntan på att ytterligare prisfall. (Hagström & Moberg, 2015, s. 196). Den japanska ekonomin gick således in i en negativ spiral där företagets intäkter succesivt föll och där företagen inte fick täckning

för sina produktionskostnader. Den japanska regeringens investeringar i byggprojekt och infrastruktur innebar att Japans statsskuld växte. Dock utan att investeringarna lyckades ge expansion för den japanska ekonomin. När denna offentliga upplåning inte stöddes genom inhemskt privat sparande tvingas Japan att låna på den internationella kapitalmarknaden vilket gav stigande räntor som motverkade centralbanken, BOJ:s ambition att hålla räntenivån på en låg nivå. Japans ekonomiska tillväxt försvåras även av att Japan är ett land som upplever en negativ befolkningsutveckling. Detta innebär att andelen sysselsatta minskar samtidigt som kostnader ökar för en åldrande befolkning. (Hagström & Moberg, 2015, s. 197).

Sommaren 1997 slog den asiatiska finansiella krisen till. En kris som började genom att länder såsom Thailand, Korea och Indonesien inte kunde upprätthålla fast växelkurs mot dollarn. Trots att Japan inte direkt var inblandad i denna kris drabbades landet genom minskad efterfrågan från grannländerna. Detta gjorde att det egentligen dröjde ända till 2004 innan den japanska ekonomin började återhämta sig från sviterna efter den spruckna spekulationsbubblan 1991. Mellan åren 2004 till 2009 hade Japan en positiv tillväxttakt vilket sammanföll med politiska förändringar, med långtgående strukturella förändringar och privatiseringar som gav nya ekonomiska incitament. Bland annat privatiserades den japanska posten. Japan har under 2000-talet upplevt en ojämn regional spridning av tillväxten. Det är främst Tokyoområdet som har utvecklats starkt medan mer perifera delar av landet tappat industrier som flyttat utomlands. Det finns till och med japanska kommuner som tvingats gå i konkurs på grund av svag ekonomisk utveckling. (Hagström & Moberg, 2015, s. 197-198).

Japan drabbades även indirekt av den globala finanskrisen 2008. Detta genom att den globala ekonomin påverkades genom minskad efterfrågan. Japan hade dock sanerat sin banksektor redan under 1990-talet till följd av bankkrisen i spåren efter spekulationsbubblans krasch. I Japan hade man även undvikit att investera i den amerikanska fastighetssektorn. Sammantaget gav detta en god position för japanska banker att köpa upp andra krisande banker på den internationella marknaden. Japan kunde på så vis dra fördelar av den globala finanskrisen. Japan har även dragit nytta av Kinas ekonomiska tillväxt genom ökad kinesisk efterfrågan av japanska produkter. Detta har inneburit att japansk industri har engagerat sig i Kina som idag är Japans viktigaste handelspartner. (Hagström & Moberg, 2015, s. 198-199). I början av 2010-talet var således den japanska ekonomi på väg mot god återhämtning.

2011 drabbades Japan av en stor jordbävning vilken orsakade en stor tsunami som i sin tur ledde till en allvarlig kärnkraftsolycka i Fukushima. Detta var ett av det mest förödande jordskalvet i modern tid, och kom att ge enorma nationella skadeverkningarna för Japan. Visserligen utgör det drabbade området inte Japans industriella hjärta, men kärnkraftsolyckan har inneburit energibrist i hela landet som drabbar tillverkningsindustrins möjligheter att tillgodose sina kunders behov. (Hagström & Moberg, 2015, s. 199). Olyckan i Fukushima fick konsekvensen att alla kärnkraftverk panikstoppades i Japan och att den tidigare planerade storsatsningen på utbyggnad av kärnkraft, som Japans regering la fram 2010 övergavs. En stark majoritet av befolkningen ville se en omedelbar kärnkraftsavveckling. Regeringen bestämde i september 2012 att fasa ut all kärnkraft till 2030. Dock har en mer kärnkraftsvänlig regering, LDP, tillträtt efter detta där premiärminister Shinzo Abe säger sig inte vara bunden av den tidigare regeringens kärnkraftsbeslut. Det är således osäkert vart Japan kommer att gå gällande sin energipolitik. Tydligt är dock att olyckan i Fukushima har inneburit en utbudschock gällande tillgång till energi. Detta har resulterat i ökad import av olja, gas och kol vilket skapat underskott i Japans handelsbalans. (Hagström & Moberg, 2015, s. 250-251).

Makroekonomisk stabiliseringspolitik

Japan är en stor öppen ekonomi med rörlig växelkurs gentemot omvärlden. Japans position på världsmarknaden har dock försvagats sedan 1990. Från att ha varit världens andra största ekonomi har Japan tappat mark gentemot omvärlden och är numera ”endast” på fjärde plats, efter USA, Kina och Indien, räknat i köpkraftsparitetsjusterad BNP. (CIA 2017). Japans ekonomi räknas dock fortsatt tillhöra en av de stora öppna ekonomierna i världen. Genom storleken på Japans ekonomi kan Japan påverka nivån på världsrentan och påverkar därigenom även sin egen räntenivå på ett sätt som ett mindre land i en liten öppen ekonomi inte har möjlighet till. För en liten öppen ekonomi innebär nämligen internationell öppen ränteparitet att inhemsk ränta och utländsk ränta är på samma nivå, medan den stora öppna ekonomin påverkar världsrentenivån. Detta betyder att Japan har möjlighet att använda både penningpolitik och finanspolitik som stabiliseringspolitiska åtgärder. (Fregert & Jonung, 2014, s. 310, 320).

För en stor öppen ekonomi med rörlig växelkurs gentemot omvärlden fungerar expansiv penningpolitik på liknande sätt som den gör för en liten öppen ekonom med rörlig växelkurs. Expansiv penningpolitik sänker initialt räntenivån och deprecierar växelkursen vilket ger ökad nettoexport som ökar den aggregerade efterfrågan och ökar BNP. Dock är påverkan på växelkursen mindre för den stora öppna ekonomin genom att världsrentan sjunker när den stora ekonomins inhemska ränta faller. Expansiv penningpolitik är således verksam för den stora öppna ekonomin genom att det ger en kombination av räntesänkning och deprecierad växelkurs vilket ger ökad aggregerad efterfrågan och ökad BNP. (Fregert & Jonung, 2014, s. 314, 320).

Expansiv finanspolitik för den lilla öppna ekonomi med rörlig växelkurs stimulerar initialt aggregerad efterfrågan och ökar BNP vilket ökar räntenivån som ger en appreciering av växelkursen med följden att landets nettoexport minskar och ger minskad aggregerad efterfrågan där BNP minskar tillbaka till utgångsläget. I en liten öppen ekonomi med rörlig växelkurs försvinner därigenom helt effekten av finanspolitik. I den stora öppna ekonomin påverkas världsrentenivån varför apprecieringen av växelkursen blir betydligt mindre än i den lilla öppna ekonomin. Detta innebär att en stor del av den initiala ökningen av aggregerad efterfrågan kvarstår i den stora öppna ekonomin vilket ger en ökad BNP. Således fungerar både penningpolitik och finanspolitik som användbara instrument för Japans stabiliseringspolitik. (Fregert & Jonung, 2014, s. 319, 321).

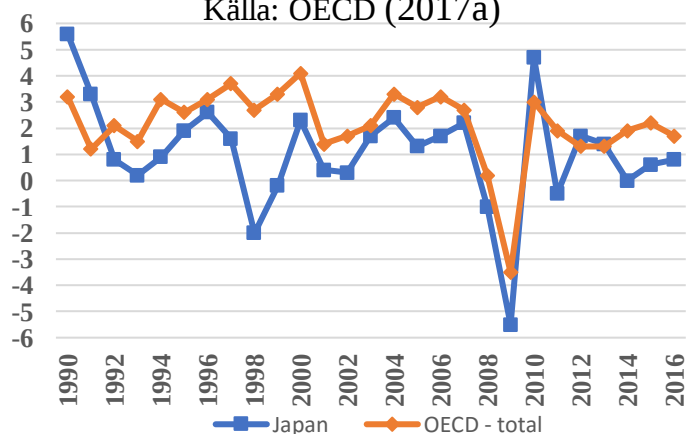
De senaste decennierna har Japan uppvisat en mycket svag ekonomisk utveckling. Vissa år har tillväxttakten i real BNP till och med varit negativ. (Fig. 1). Under 1990-talets första år briserade en spekulationsbubbla efter överhettning inom finans- och fastighetsmarknaden. En spekulationsbubbla uppkommer genom en period av kraftig värdeökning av tillgångspriser vilket skapar en stor optimism om fortsatta värdeökningar. Genom stigande tillgångspriser ökar värdet på hushållens och företagens sammanlagda tillgångar med vilket de kan ta ytterligare lån för att finansiera

köp av t.ex. fastigheter och aktier. Genom hävstångseffekten blir värdeökningen av det egna kapitalet större och snabbare än värdeökningen på tillgångar. Med hävstångseffekten menas kvoten av den procentuella förändringen i det egna kapitalet och den procentuella förändringen

Fig. 1: Japan - real BNP-tillväxt

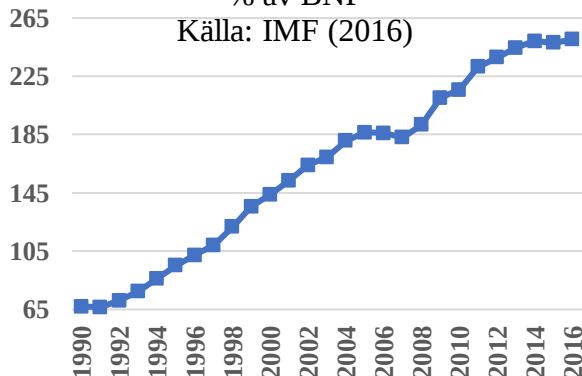
% i årlig tillväxt

Källa: OECD (2017a)

av värdet på tillgångarna. Detta innebär en ökande soliditet för hushållen och företagen som möjliggör ytterligare skuldsättning för att maximera vinstmöjligheterna under den expansiva s.k. boom-fasen av en spekulationsbubbla. Den allt större belåningsgraden innebär dessutom att hävstången blir större och att effekten i värdeökning av det egna kapitalet accelererar. (Fregert & Jonung, 2014, s. 508-509). En spekulationsbubbla kan dock inte fortsätta att växa hur länge och hur mycket som helst. När spekulationsbubblan briserar gör den det med besked. Optimism förbytt snabbt till pessimism, "boom" övergår till "bust" i en kontraktionsfas med stigande räntenivåer som sänker tillgångspriserna. Hushåll och företagen får svårigheter att betala sina lån. Hävstångseffekten har i bust-fasen samma effekt som den hade i boom-fasen, fast i motsatt riktning, och ger nu accelererande minskningar av det egna kapitalet. Hushåll och företag tvingas att sälja av tillgångar för att kunna betala sina lån, vilket sänker tillgångspriserna ytterligare. Denna negativa spiral leder till kreditförluster och till bankkrasch när lån i stor omfattning inte kan betalas tillbaka. Den överhettade ekonomin har genom sin krasch förvandlat högkonjunktur till lågkonjunktur. Detta innebär minskande konsumtion och investeringar vilket ger desinflation (fallande inflationstakt) som riskerar att hamna i deflation. (Fregert & Jonung, 2014, s. 510-511).

Fig. 2: Japan - statsskuld
% av BNP

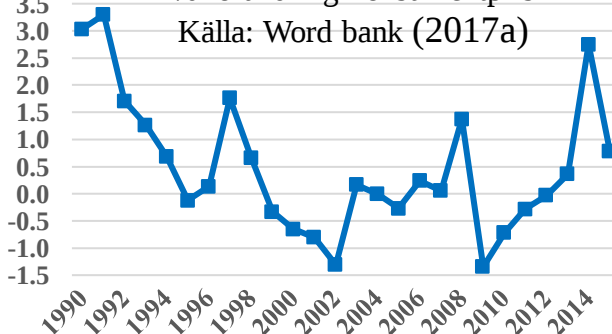
Hela 1990-talet kom att präglas av sviterna efter denna japanska finanskris till följd av en kraschad japansk spekulationsbubbla. Detta förde in Japan i en långvarig period av deflation. Från den japanska statens sida har man försökt möta detta genom ökade offentliga investeringar och stimulanspaket gentemot företagen. Detta har finansierats genom lån vilket har gett en accelererande offentlig skuldsättning. Japan har nu OECD:s överlägset högsta skuldsättning (Fig. 2). Deflation har bidragit till ökning av skuldkvoten genom att minska

nominell BNP och har samtidigt hämmat produktionstillväxt. (OECD 2015, s. 8).

För att bryta den negativa ekonomiska utvecklingen lanserade Japan i början av 2013 en trepelarmetod, "Abenomics", just för att få stopp på deflation och vitalisera landet. (OECD 2015, s. 8). De tre pelarna i denna "Abenomics" består av tuff penningpolitik, flexibel skattepolitik och en tillväxtstrategi. Det innebär att Japan satsade på en kombinerad finans- och penningpolitisk expansion med strukturreformer som syftar till att stärka företagens investeringar och privat konsumtion. Åtgärderna syftar till att öka real tillväxt till en årstakt på 2% fram till 2022 samt till att uppnå ett inflationsmål på 2% och därigenom få stopp på den negativa prisutvecklingen. (Fig.3). (OECD 2015, s. 8). Premiärminister Shinzo Abe:s

ekonomiska strategi, "Abenomics", har visat viss framgång. Bland annat växte nominell BNP från 495 biljoner yen till 532 biljoner yen mellan räkenskapsåren 2012 och 2015. Företagens årliga vinster har ökat med 20 biljoner och arbetslösheten minskade från 4,3% till 3,1% under samma period. (Government of Japan, 2017). Den viktigaste delen i "Abenomics" är tillväxtstrategin, "The Japan Revitalisation Strategy". Denna består av tio reformer

Fig. 3 Japan - inflation
% förändring konsumentpris

vilka bland annat syftar till att stabilisera storleken på arbetskraften genom att t.ex. öka kvinnors deltagande i arbetskraften. Vidare syftar tillväxtstrategin till att stärka Japans integration i världsekonomin genom olika handelsavtal såsom Trans-Pacific Partnership (TPP) och ekonomiskt partnerskap med EU. Strategin syftar även till förbättrat företagsklimat genom bättre bolagsstyrning, ökad flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden samt främjande av riskkapitalinvesteringar och förbättrad politik för små och medelstora företag. (OECD 2015, s. 13-14). Sedan spekulationsbubblan briserade 1991 har den japanska ekonomin präglats av deflation med endast enstaka år som undantag. (Fig. 3). Parallellt med denna deflation steg även arbetslösheten i Japan starkt under 1990-

talet. Denna ökning i arbetslöshet lyckades inte brytas förrän nedgången i inflation hejdades efter år 2002 (Fig. 4). Ett skeende som är i linje med teorin bakom phillipskurvan. Enligt denna teori finns det ett negativt samband mellan inflation och arbetslöshet på kort sikt. (Fregert & Jonung, 2014, s. 356). Japan uppvisar detta samband och bekräftar därmed phillipssambandet.

En bakomliggande faktor till Japans goda tillväxt under efterkrigs tiden var den lågt värderade japanska valutan. Efter att Bretton Woods-systemet upphörde och Japan fick en växelkursregim med rörlig växelkurs apprecierades den japanska yenen, JPY, starkt under 1970-talet för att sedan deprecieras under början av 1980-talet. Mellan åren 1985 till 1995 apprecierades åter JPY mot USD med över 210% som mest för att därefter någorlunda stabilisera sig på en historiskt hög nivå. Värdet på JPY verkar sedan ha nått sin "peak" mot slutet av 2011 med rekordväxelkursen på strax under 76 JPY för en USD. Som jämförelse gick det 360 JPY per USD under Bretton Woodssystemets tid. (Fig.5). (Macrotrends, 2017).

Fig. 4 Japan - Arbetslöshet

% av arbetskraft

Källa: OECD (2017b)

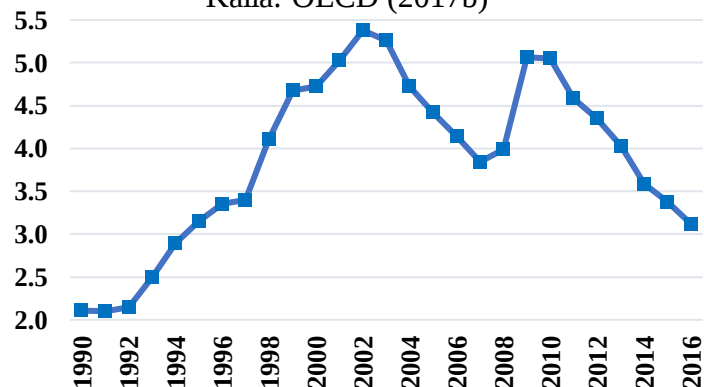
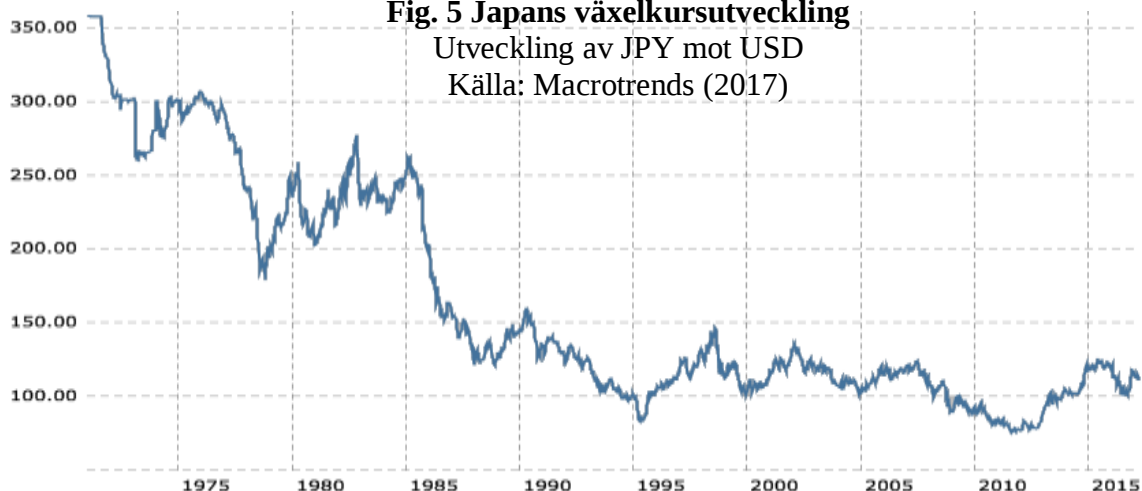

Fig. 5 Japans växelkursutveckling

Utveckling av JPY mot USD

Källa: Macrotrends (2017)

Den allt starkare japanska yenen har gjort att japansk export har tappat marknadsandelar. Inte minst märker Japan av konkurrens från sina grannländer Kina och Sydkorea som vunnit marknadsandelar efter att den japanska industrin drabbats av leveransproblem till följd av energibristen efter kärnkraftsolyckan i Fukushima. (Hagström & Moberg, 2012, s.199).

Sammanfattning

Den ekonomiska utvecklingen i Japan visar med tydlighet på faran med låg inflation och deflation under en längre period. Japan har allt sedan spekulationsbubblan sprack 1991 präglats av en deflationsproblematik som har bitit sig fast, med endast enstaka års undantag under denna 25-års period. Långvarig deflation innebär en negativ spiral där sjunkande priser och värden på tillgångar har en förlamande effekt på ekonomin. Den japanska regeringens försök att få fart på ekonomin genom expansiv finanspolitik under 1990-2015 har i princip misslyckats. Den kraftigt apprecierande yenen har bromsat effekterna av denna finanspolitik och försämrat förutsättningarna för den japanska exportmarknaden. Resultatet av Japans expansiva finanspolitik har därmed främst inneburit en ökad statlig upplåning som kommer att vara problematisk för den japanska nationen under lång tid framöver. Den japanska staten är nödgade att öka sina intäkter eller kraftigt minska sina kostnader för att kunna hantera denna stora statsskuld. Att öka intäkterna genom skattehöjningar lär bli nödvändigt. Höjda skatter kommer dock att minska den japanska konsumtionen och får därigenom negativ påverkan på den aggregerade efterfrågan i landet varför denna lösning riskerar att befästa deflationsproblematiken ytterligare. Japans penningpolitik har främst handlat om att hålla räntenivån på en låg nivå för att få fart på konsumtion och investeringar i syfte att få upp inflationen till centralbankens mål på 2% (BOJ, 2017). Detta har dock inte givit avsett resultat utan konsumtionsnivån fortsätter att vara låg hos den japanska befolkningen. (Devalier, 2015). Japan brottas dessutom med problem kring en minskande befolkning. Mellan åren 2010–2015 minskade befolkningen med nästan en miljon invånare. Med ett av världens lägsta födelsetal och en allt mer åldrande befolkning kommer Japan att få svårt att få till en nödvändig ökning av arbetskraften i reala tal. Idag är drygt en fjärdedel av befolkningen över 65 år, en andel som väntas öka till över 40% till år 2060. (Soble, 2016).

Kärnkraftsolyckan i Fukushima har inneburit ett rejält bakslag för den japanska ekonomin och hejdade den ekonomiska återhämtningen starkt. Den negativa utbudschocken av elkraft till följd av de politiska besluten att stänga alla kärnkraftverken har inneburit stora negativa konsekvenser för Japans industriproduktion. Femårsperioden efter Fukushima-olyckan har präglats av ett stor handelsbalansunderskott vilket är problematiskt för ett land som Japan, som redan har bekymmer med stora obalanser i de statliga finanserna. (World Bank, 2017b).

Helt klart, verkar Japans ekonomi åter vara på gång uppåt men frågan är om det räcker? Dollarn har förvisso stärkts mot yenen något de senaste åren men frågan om hur Japan ska hantera sin stora statskuld väcker osäkerhet. Det finns de som ser det troligt att Japan kommer att gå in i hyperinflation med hjälp av "helikopterpengar". (Buckland & Nozawa 2016). Hyperinflation innebär extremt hög inflation på över 50% per månad (Fregert & Jonung, 2014, s. 356). Helikopterpengar innebär att centralbanken trycker upp pengar och delar ut till befolkningen. Detta skulle ge en vitamininjektion i ekonomin som innebär ökad konsumtion, minskad arbetslöshet, ökad lönetillväxt och inflation. (Wendel, 2016). Hyperinflation skulle betyda att den japanska statens skulder skulle minska reellt då den japanska statens lån främst består av inhemska lån. (Landguiden 2017). Samtidigt kommer de japanska långivarna att förlora stort varför hyperinflation är en farlig väg för Japan och för den japanska ekonomin som helhet.

Framtiden för den japanska ekonomin är således fortsatt oviss med många utmaningar att hantera. Japan är förvisso ännu en ekonomisk stormakt. Den japanska ekonomi har dock tappat i storleksförhållande till många andra nationer under de senaste 25 åren. Utmaningen för Japan kommer att ligga i att bryta denna tillbakagång om Japan ska kunna behålla sin position som en stor världsekonomi i framtiden. Huruvida de kommer att lyckas återstår att se.

Källförteckning:

BOJ (2017) *Monetary Policy*. Tokyo. Bank Of Japan.

<https://www.boj.or.jp/en/mopo/outline/qqe.htm/> Hämtad 2017-03-20.

Buckland, Kevin och Nozawa, Shigeki (2016). *Helicopter Money Speculation Just Won't Go Away*. 10 oktober. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-10-10/helicopter-money-preparations-seen-by-mizuho-in-kuroda-framework> Hämtad 2017-03-25.

CIA (2017). *The World Factbook – Japan*, Washington, DC: Central Intelligence Agency. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ja.html> Hämtad 2017-03-23.

Devalier, Izumi (2015). *Japan's weak consumption*. 21 april. HSBC.

<http://www.gbm.hsbc.com/insights/consumer-brands/japans-weak-consumption> Hämtad 2017-03-24.

Fregert, Klas. & Jonung, Lars (2014). *Makroekonomi: teori, politik och institutioner*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Government of Japan (2017). *Abenomics - Published in March 2017*. Tokyo. The Government of Japan.

http://www.japan.go.jp/_userdata/abenomics/pdf/170313_abenomics.pdf Hämtad 2017-03-23.

Hagström, Linus & Moberg, Pia (2012). *Japan nu: Strömningar och perspektiv*. Stockholm, Carlsson bokförlag.

Hagström, Linus & Moberg, Pia (2015). *Japan nu: Strömningar och perspektiv*. 2. uppl. Stockholm, Carlsson bokförlag.

IMF (2016). *World Economic Outlook*. Washington, D.C: International Monetary Fund.

http://www.imf.org/external/datamapper/GGXWDG_NGDP@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/JPN Hämtad 2017-03-15.

Landguiden (2017) *Japan – ekonomi*. Stockholm. Utrikespolitiska institutet.

<http://landguiden.lund.se/Lander/Asien/Japan/Ekonomi> Hämtad 2017-03-17.

Macrotrends (2017). *Dollar Yen Exchange Rate (USD JPY) - Historical Chart*. Seattle:

Macrotrends LLC. <http://www.macrotrends.net/2550/dollar-yen-exchange-rate-historical-chart> Hämtad 2017-03-20.

OECD (2015). *OECD Economic Surveys: Japan 2015*. Paris: OECD Publishing.

<http://www.oecd.org/eco/surveys/Japan-2015-overview.pdf> Hämtad 2017-03-15.

OECD (2017a), *Real GDP forecast – Japan*. <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart> Hämtad 2017-03-20.

OECD (2017b). *Unemployment rate – Japan*.
<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm> Hämtad 2017-03-20.

Soble, Jonathan (2016). *Japan Lost Nearly a Million People in 5 Years, Census Says*. 26 februari. New York Times. https://www.nytimes.com/2016/02/27/world/asia/japan-confirms-a-decline-in-population.html?_r=0 Hämtad 2017-03-24

Wendel, Johan (2016) *Helikopterpengar kan vara lösningen*. 16 februari. Dagens Industri <http://www.di.se/artiklar/2016/2/16/helikopterpengar-kan-vara-losningen/> Hämtad 2017-03-24

World Bank (2017a), *Inflation, consumer prices – Japan*. Washington, DC: The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=JP> Hämtad 2017-03-20

World Bank (2017b), *Net trade in goods and services – Japan*. Washington, DC: The World Bank.
<http://data.worldbank.org/indicator/BN.GSR.GNFS.CD?end=2015&locations=JP&start=1996> Hämtad 2017-03-24